

فراز و فرود همکاری‌های ایران و روسیه در حوزه انرژی هسته‌ای

«روس اتم» و ایران

نیروگاه اتمی بوشهر است که به عنوان نخستین نیروگاه اتمی نه تنها در ایران، بلکه در خاورمیانه به شمار می‌آید. در ابتدا ساخت این نیروگاه به شرکت آلمانی Kraftwerk Union AG سپرده شد اما پس از پیروزی انقلاب اسلامی، آلمان شرکت فشار به تحریم‌ها علیه ایران پیوست و همکاری‌ها متوقف شد. به همین دلیل ایران به روسیه به عنوان کشوری که نه تنها در تحریم، بلکه در منزوی سازی سیاسی ایران شرکت نکرده بود و پتانسیل قابل توجهی در زمینه انرژی هسته‌ای داشت، رو آورد.

سال ۱۳۷۴/۱۹۹۵، علاوه بر قرارداد سال ۱۳۷۱/۱۹۹۲، قرارداد تکمیل نخستین واحد نیروگاه اتمی به مبلغ ۸۰۰ میلیون دلار به امضا رسید که ساخت آن از سال بعدش آغاز شد. اجرای این پروژه با مشکلات قابل توجهی همراه بود؛ در ابتدا قرار بود تکمیل بلوک اول بوشهر در سال ۱۳۷۸ انجام شود اما به شهریور ۱۳۸۶ موکول شد. به علاوه به دلیل مشکلات افتاد. ۲ طرف همچنین با چالش‌های فنی و مشکلات مربوط به آموزش پرسنل مواجه بودند. سال ۲۰۱۰/۱۳۸۹ وزارت خارجه روسیه از اتمام قریبالوقوع ساخت و ساز خبر داد و بیان کرد ساخت و آزمایش تمام سیستم‌های ایستگاه به پایان رسیده است. سرانجام در سال ۱۳۹۰ نیروگاه بوشهر با حضور مقامات ۲ کشور راماندازی و سال ۱۳۹۲ این نیروگاه به طور رسمی به چرخه تولید انرژی پیوست.

تکمیل واحد اول نیروگاه بوشهر به تشویق همکاری بیشتر در این زمینه و آغاز مذاکرات برای ساخت واحد دوم نیروگاه کمک کرد که منجر به امضای توافقنامه ساخت ۸ واحد نیز وگاه هسته‌ای در سال ۲۰۱۴ شد.

آغاز ساخت واحد دوم نیروگاه برای سال ۱۳۹۵/۲۰۱۶ پس از انعقاد برنامه جامع اقدام مشترک (برجام) برنامه‌ریزی شده بود و سال ۱۳۹۶/۲۰۱۷ یک تفاهمنامه بین‌بخشی در زمینه انرژی صلح‌آمیز هسته‌ای امضا شد. با این حال، ساخت و ساز فاز دوم در واقع در سال ۱۳۹۸/۲۰۱۹ آغاز شده که هنوز هم به اتمام نرسیده است. البته بر اساس تعهدات انجام شده واحد دوم و سوم نیز قرار است به ترتیب در سال‌های ۲۰۲۵ و ۲۰۲۷ به بهره‌برداری برسند.

■ **زیر بار تحریم‌ها**

در سال های گذشته وضعیت چالش برانگیز برنامه هسته‌ای ایران، عاملی کلیدی و تأثیرگذار بر همکاری روسیه و ایران بوده است. این وضعیت از سال ۱۳۸۱/۲۰۰۲ آغاز شد، یعنی زمانی که آژانس بین‌المللی انرژی اتمی ادعای کذب را مبنی بر یافتن شواهدی از آزمایش‌های غیرمجاز در چرخه غنی‌سازی اورانیوم ایران مطرح کرد. روسیه به عنوان عضوی از رژیم منع اشاعه

سه‌شنبه گذشته کاظم جلالی، سفیر جمهوری اسلامی ایران در فدراسیون روسیه و «الکسی لیخاچف» رئیس شرکت دولتی «روس اتم» در دیداری بر تفاهمات گسترده تهران – مسکو

در حوزه انرژی هسته‌ای تاکید و همکاری‌های موفقیت‌آمیز شرکت دولتی روس اتم با سازمان انرژی اتمی ایران در زمینه انرژی صلح‌آمیز هسته‌ای را نمونه‌ای کارآمد از همکاری ۲ ملت در جهت توسعه پایدار و بهره‌برداری از منابع بالقوه موجود در جهت تأمین انرژی پاک توصیف کردند.

بدون شک، همکاری ۲ واحد سیاسی در زمینه انرژی هسته‌ای نیازمند روابط دوستانه و باثبات بین ۲ پایتخت است، زیرا ساخت و بهره‌برداری از یک نیروگاه هسته‌ای ممکن است چندین دهه زمان ببرد و اجرای چندین پروژه بلندمدت را شامل شود. به همین دلیل، در شرایط کنونی انرژی هسته‌ای به حوزه مهمی از همکاری‌های بین‌دولتی تبدیل شده است که از یک سو به فضای سیاسی روابط میان دولت‌ها وابسته است و از سوی دیگر به طور قابل توجهی بر آن تأثیر می‌گذارد. روابط میان روسیه و ایران، نمونه بازاری از این همکاری‌هاست. سال ۲۰۲۵ معاهده تأسیسات هسته‌ای توسعه‌دهندگان روسیه و فدراسیون روسیه و جمهوری اسلامی ایران به امضا رسید که فصل جدیدی در روابط میان ۲ کشور را رقم زد. این سند تأیید و تأکید می‌کند تهران و مسکو توافق کردند همکاری‌های خود را در زمینه استفاده صلح‌آمیز از انرژی هسته‌ای و اجرای پروژه‌های بزرگ مرتبط با ساخت تأسیسات هسته‌ای توسعه‌دهندگان. اگرچه این توافق تنها یک ماده کوچک به این حوزه اختصاص داده است اما یکی از مهم‌ترین توافقات در روابط ایران و روسیه به شمار می‌رود.

■ **تاریخچه‌ای مختصر**

همکاری ایران و روسیه در زمینه انرژی هسته‌ای از سال ۱۹۹۲ با امضای موافقتنامه همکاری در استفاده صلح‌آمیز از انرژی هسته‌ای آغاز شد که زمینه‌ها و قالب‌های اصلی همکاری میان ۲ کشور را مشخص کرد. تمرکز اصلی بر انجام تحقیقات مشترک بود. همچنین در همان سال، موافقتنامه‌ای برای همکاری در ساخت نیروگاه اتمی در ایران به امضا رسید که شرایط اجرای پروژه آتی را مورد بحث و بررسی قرار داد. این چارچوب برای ۲ طرف سودمند بود. از طرفی روسیه که در شرایط رکود اقتصادی نیازمند احیای صنعت خود و قراردادهای سودآور بود و از سویی ایران که به دنبال دسترسی به فناوری هسته‌ای برای حل مشکلات ناترازی انرژی جمعیت در حال رشد خود بود، به همکاری نزدیکی نیاز داشتند.

■ **ساخت نیروگاه اتمی بوشهر**

در میان تمام پروژه‌ها، مهم‌ترین پروژه، احداث

مهدی سیف تبریزی

آلمان انجام شد و به همین دلیل، روسیه پس از شروع مجدد فعالیت در این واحد، با مشکلات فنی مواجه شد.

ثانیه، مشکل پرداخت هزینه ساخت نیروگاه اتمی بوشهر از طرف ایران یکی از موانع بزرگ بر سر راه تکمیل نیروگاه اتمی بوشهر و دیگر پروژه‌ها بود؛ به‌هی‌ای حدود ۵۴۵ میلیون دلار که در سال۱۴۰۲ / ۲۰۲۳، این موفق شد بدهی خود به شرکت دولتی روس اتم را کاهش دهد که این امر خود به تسریع همکاری بیشتر در ساخت واحد دوم نیروگاه کمک کرد.

ثالثا، مشکل تربیت پرسنل وجود داشت، زیرا پس از پیروزی انقلاب اسلامی برخی دانشمندان حوزه هسته‌ای بنا به دلایلی ایران را ترک کرده بودند. در نتیجه نیاز به تربیت متخصصان جدیدی بود که بتوانند در آینده در نیروگاه‌های هسته‌ای به انجام فعالیت مشغول شوند. این پرسوه زمانبر بود و در نتیجه به تأخیر در اجرای پروژه‌ها منجر شد.

■ **چشم‌انداز آینده**

در حال حاضر همکاری روسیه و ایران به‌رغم برخی اختلافات و بعضاً تعارض منافع در حال نزدیک‌تر شدن است. اعمال تحریم‌ها علیه روسیه در سال ۲۰۲۲ و انزوای سیاسی مسکو توسط کشورهای غربی بر نزدیکی رویکردهای کلان ایران و روسیه تأثیر مثبتی داشته است. تکمیل ساخت واحدهای دوم و سوم نیروگاه اتمی بوشهر به احتمال زیاد مجدداً شاهد تأخیر خواهد بود. بر اساس بیانیه محمد اسلامی، رئیس سازمان انرژی اتمی جمهوری اسلامی ایران در ۲۲ دی ماه ۱۴۰۳ پیشرفت ساخت واحدهای برق تنها ۱۷ درصد بوده است.

علاوه بر این، مذاکرات برای گسترش همکاری‌ها در زمینه انرژی هسته‌ای، بویژه در جهت ساخت چندین نیروگاه‌های هسته‌ای دیگر شامل نیروگاه‌های «سیرک» و «کارون» در حال انجام است. اگرچه ایران در ابتدا قصد داشت ساخت این پروژه‌ها را به طور مستقل انجام دهد و پیش از این نیز اقداماتی را در این زمینه آغاز کرده بود اما به دلیل عدم وجود رقبای جدی برای روسیه و عدم داشتن گزینه‌ها یا جایگزین از سوی ایران، احتمال دستیابی به نتایج مثبت در مذاکرات جاری بسیار بالاست. بنابراین روسیه می‌تواند همچنان به حفظ جایگاه پیشرو خود در زمینه انرژی هسته‌ای امیدوار باشد و ایران نیز فرصت‌هایی برای اجرای پروژه‌ها و حل تدریجی مشکل ناترازی انرژی بیابد. بدون شک، همکاری ۲ کشور در زمینه انرژی هسته‌ای نیازمند روابط دوستانه و باثبات میان آنهاست، زیرا ساخت و بهره‌برداری از یک نیروگاه هسته‌ای می‌تواند چندین دهه طول بکشد و چندین پروژه بلندمدت را در برمی‌گیرد. به همین دلیل، انرژی هسته‌ای در حال تبدیل شدن به حوزه‌ای مهم از همکاری‌های بین‌دولتی است که از یک سو به فضای سیاسی روابط بین دولت‌ها وابسته است و از سوی دیگر تأثیری مثبت بر آن دارد. از این منظر می‌توان روابط روسیه و ایران را نمونه‌ای بارز از همکاری‌های با ثبات و رو به پیشرفت دانست که از پتانسیل تعریف وایجاد پروژه‌های بلندمدت در راستای تأمین منافع ۲ کشور برخوردار است.

احتمال انتخاب مجدد ترکیه برای مذاکرات آمریکا و روسیه

ملی ره کشور کاملاً واقع‌بینانه و ضروری است. سرگنی لاوروف افزود: بود تماس‌های روسیه با تیم دونالد ترامپ، رئیس‌جمهور آمریکا نشان داد در کم اساسی از نیاز به گفت‌وگو وجود دارد و چنین رویکردی امکان‌پذیر است.

واشنگتن در هفته‌های گذشته مذاکراتی را با هیات‌های سیاسی روسیه و سپس اوکراین در عربستان سعودی انجام داد. مذاکرات آمریکا و روسیه در شهر ریاض متمرکز بر همسو کردن مواضع مسکو و واشینگتن و ترسیم برنامه‌ای برای صلح اوکراین بود. نشست مذاکره‌کنندگان آمریکا و اوکراین نیز که در شهر جده برگزار شد منجر به صدور بیانیه‌ای مشترک و موافقت اوکراین با طرح پیشنهادی آتش‌بس ۳۰ روزه شد. البته درگیری‌ها در روزهای گذشته به اوکراین ادامه داشته و در آخرین تحولات مربوط به جنگ اوکراین، یک فروند جنگنده «ف۱۶» اوکراینی دیگر بر فراز استان سومی این کشور توسط موشک روسی سرنگون شد.

(NPT) مجبور به انتخاب بین ۲ گزینه ادامه ساخت نیروگاه اتمی بوشهر و اعمال تحریم‌های شورای امنیت سازمان ملل علیه ایران شد.

برای تضمین کامل پایبندی ایران به معاهده منع گسترش تسلیحات هسته‌ای (NPT)، در سال ۱۳۸۴/۲۰۰۵ توافقنامه تأمین سوخت هسته‌ای به امضا رسید که بر اساس آن روسیه به طور موقت سوخت نیروگاه‌های هسته‌ای را به ایران تحویل می‌داد و سوخت فراوری شده را پس می‌گرفت. این توافق به خواست طرفین غربی به گونه‌ای طراحی شد که دستیابی تهران به سلاح هسته‌ای را منتفی کند. اتحادیه اروپایی و ایالات متحده از روسیه خواستند ایران را تحت فشار قرار دهد تا به زعم آنها تهران به غنی‌سازی اورانیوم پایان داده و با آژانس بین‌المللی انرژی اتمی همکاری کند.

در این مقطع، مواضع روسیه و ایالات متحده به هم نزدیک شد اما روش‌ها پشت متفاوت بود؛ روسیه به همکاری علاقه‌مند بود، در حالی که ایالات متحده به اعمال تحریم‌های مضاعف تمایل داشت. با وجود این، روسیه با تعدادی اصلاحات در نهایت به قطعنامه‌های شورای امنیت سازمان ملل بر ضد ایران رای داد. سال ۱۳۸۵/۲۰۰۶، قطعنامه ۱۷۳۷ شورای امنیت سازمان ملل به تصویب رسید که تحریم‌های برگشت‌پذیر علیه ایران و ممنوعیت صادرات فناوری هسته‌ای، همچنین توسعه پروژه‌های مربوط به ساخت راکتورهای آب سنگین را شامل می‌شد.

روسیه در ابتدا از هر گونه حمایت سیاسی از پیش‌نویس قطعنامه خودداری کرد و این پیش‌نویس را از نمونه‌های قبلی آن در نظر دامنه بسیار گسترده‌تر می‌دانست. از منظر کرملین هدف این قطعنامه باید محدود کردن توانایی ایران در ساخت سلاح هسته‌ای و متقاعد کردن این کشور به بازگشت به مذاکرات باشد، نه مجازات تهران. به طور کلی، شورای امنیت سازمان ملل ۶ قطعنامه در ارتباط با برنامه هسته‌ای ایران تصویب کرد که ۴ مورد از آنها شامل تحریم‌های تهران بود.

بر ادامه، حمایت روسیه از تعدادی از تحریم‌ها نه تنها بر همکاری در زمینه انرژی هسته‌ای، بلکه به طور کلی بر روابط روسیه و ایران تأثیر منفی گذاشت. روابط ۲ کشور بویژه پس از پذیرش قطعنامه ۱۹۲۹ در سال ۱۳۸۹/۲۰۱۰ که پخش بانکی ایران را تحریم کرد، رو به وخامت گذاشت. با این حال، ساخت نخستین واحد نیروگاه بوشهر با وجود محدودیت‌ها و تأخیرهای تحریمی به پیشرفت خود ادامه داد و در نهایت با موفقیت به پایان رسید.

■ **برخی مسائل جاری میان تهران و مسکو**

علاوه بر تحریم‌ها، همکاری روسیه و ایران به دلیل عوامل متعدد دیگری نیز دچار چالش‌ها و پیچیدگی‌هایی شده است که بیشتر آنها به طور مستقیم با ساخت و تکمیل نیروگاه اتمی بوشهر مرتبط است.

اولا، ساخت نیروگاه هسته‌ای در ابتدا با استفاده از فناوری

خشم مسالمت‌آمیز عراقی‌ها

رژیم صهیونیستی هفتم اکتبر ۲۰۲۳ (۱۵ مهر ۱۴۰۲) جنگ علیه نوار غزه را با ۲ هدف اصلی از بین بردن جنبش حماس و بازگرداندن اسیران صهیونیست از این منطقه آغاز کرد اما در رسیدن به این اهداف شکست خورد و ناچار به توافق با جنبش حماس برای تبادل اسیران شد. ۱۹ ژانویه ۲۰۲۵ (۳۰ دی ۱۴۰۳) بر اساس توافقی میان حماس و رژیم صهیونیستی، در نوار غزه آتش‌بس برقرار شد و بر اساس آن تعدادی از اسیران مبادله شدند اما در ادامه رژیم صهیونیستی از ورود به مذاکرات مرحله دوم آتش‌بس سر باز زد و از بامداد سه‌شنبه ۲۸ اسفند ۱۴۰۳ با نقض مفاد آتش‌بس، تجاوزهای نظامی خود به نوار غزه را سر گرفت. دولت، ملت، مرجعیت و شخصیت‌های سیاسی عراقی بارها برای حمایت از ملت فلسطین تجمعات اعتراضی در سرتاسر عراق برگزار و بیانیه‌های مختلفی را صادر کرده‌اند. مقاومت عراق نیز بارها علیه رژیم اشغالگر قدس عملیات‌های موشکی و پهپادی بسیاری را انجام داده است.

باز خوانی نقش قطر در تضمین اجرای آتش‌بس غزه

میانجی‌گری بدون تعهد

با پیچیدگی‌های زیادی مواجه می‌کند. درگیری میان رژیم صهیونیستی به‌عنوان قدرت اشغالگر و دارای ابزارهای نظامی، دیپلماتیک و رسانه‌ای گسترده که از حمایت آشکار و بی‌درغ قدرت‌های غربی بویژه ایالات متحده برخوردار است و از سوی دیگر، مقاومت فلسطین که در ساختار رسمی نظام بین‌الملل مشروعیت سیاسی ندارد، از این جنس منازعه است. در چنین شرایطی ره‌گونه توافق، بدون سازوکار نظارتی یا ضمانت اجرای روشن، صرفاً روی کاغذ باقی می‌ماند و نهایتاً در معرض نقض فوری از سوی طرف اشغالگر قرار می‌گیرد.

■ **قطر؛ دیپلماسی فعال یا نمایش سیاسی؟**

قطر طی سال‌های اخیر تلاش کرده است با ایفای نقش میانجی در بحران‌های منطقه‌ای، موقعیت سیاسی خود را به عنوان یک کشور کوچک اما اثرگذار تثبیت کند. این تلاش‌ها که باابزارهایی همچون دیپلماسی چندسویه، حضور رسانه‌ای پررنگ و روابط همزمان با جریان‌های مقاومت و دولت‌های غربی دنبال می‌شود، همواره با پرسش‌هایی درباره میزان تعهد واقعی قطر به نتایج توافقات همراه بوده است. درباره آتش‌بس اخیر نیز، قطر در نقش تسهیل‌کننده مذاکرات ظاهر شد اما هیچ‌گونه تعهد عملی برای اجرای توافقات یا نظارت بر پایبندی طرف صهیونیستی برعهده نگرفت که این امر نشان‌دهنده آن است که نقش این

نزدیک یک ماه از نقض توافقی آتش‌بس از سوی رژیم صهیونیستی می‌گذرد. با وجود علل متعدد سیاسی، نظامی و روانی برهم خوردن توافق، به نظر می‌رسد یکی از دلایل مهم شکست آن، «عدم

ضمانت اجرا» توسط میانجی‌گران بوده است.

این وضعیت نه‌تنها به تضعیف اعتبار سیاسی توافقی منجر شد، بلکه نشان داد میانجی‌گری بدون سازوکار اجرایی مشخص، نمی‌تواند به صلح پایدار منتهی شود. تجربه آتش‌بس اخیر میان رژیم صهیونیستی و مقاومت فلسطین که با میانجی‌گری قطر، مصر و حمایت ایالات متحده آمریکا شکل گرفت، نمونه‌ای روشن از فقدان ضمانت‌های اجرایی در توافقات آتش‌بس است. در ادامه تلاش می‌شود ضمن بررسی نقش و جایگاه میانجی‌گران، بویژه قطر، نشان داده شود چگونه فقدان ضمانت‌پذیری در سطوح سیاسی، عملاً به بی‌اثر شدن توافقی می‌انجامد.

■ **جایگاه میانجی‌گری در منازعات نامتقارن**

در ادبیات روابط بین‌الملل، میانجی‌گری یکی از ابزارهای اصلی مدیریت منازعه تلقی می‌شود. در منازعات نامتقارن، وضعیت متفاوت ۲ طرف، فرایند میانجی‌گری و دستیابی به توافق را

زهرا منتقی‌فر

یکشنبه ۲۴ فروردین ۱۴۰۴
وطن امروز | شماره ۲۲۹۰

[بین الملل]

دور دنیا

نخست‌وزیر سابق رژیم صهیونیستی:

اسرائیل

در آستانه جنگ داخلی است

نخست‌وزیر سابق رژیم صهیونیستی در یادداشتی نوشت: دموکراسی اسرائیل از داخل و از سوی خود مقامات تهدید می‌شود و خطر کشیده شدن به یک آشوب خونین دیگر یک احتمال نیست، بلکه واقعیتی است که در افق دیده می‌شود. ایهود اولمرت در ابتدای این یادداشت که در روزنامه هآارتص منتشر شد، حادثه یورش نماینده کنست به دیوان عالی و رفتار وحشیانه او از یک جلسه مهم را، نه یک اتفاق جانگانه، بلکه بخشی از یک طرح گسترده‌تر برای نابودی نهادهای رژیم و تضعیف ارکان «دموکراسی»، آن‌هم با حمایت مستقیم یا ضمنی «بنیامین نتانیاهو» نخست‌وزیر رژیم صهیونیستی دانست. اولمرت نوشت: نمایندگان کنست دارای چنین مصونیتی نیستند که به آنها اجازه دهد متجاوزانه با وحشیانه داخل دیوان رفتار کنند، بنابراین آشوبی که داخل سالن دیوان افتاد، به بیانه انجام وظیفه پارلمانی قابل توجیه نیست. هدف از این آشوب عملدانه بویژه پس از آنکه مقامات تهدید کردند در صورت عدم صدور حکم از سوی دیوان عالی مطابق با خواست کابینه، سرویس اطلاعات شلیاک و قضاات را تحریم می‌کنند، اهانت به قوه قضائیه و تضعیف مشروعیت آن در نظر افکار عمومی بود. اولمرت این اقدامات را تازشی برای کودتای سیاسی در داخل کابینه، نه از سوی صهیونیست‌ها یا اپوزسیون است که از سوی حاکمان دانست و وزیران و اعضای کنست وابسته به ائتلاف حاکم را به تحریک علنی علیه دیوان عالی، تلاش برای تضعیف مشروعیت آن و حتی فراتر از آن، هموار کردن مسیر به روی سناریوهای خطرناک از جمله کنترل رسانه‌ها یا قوه قهریه و محاصره دیوان متهم کرد. پیش‌بینی اولمرت این است که شبه‌نظامیان مسلح تحت حمایت ایتمان‌بر نگویر، وزیر امنیت داخلی رژیم صهیونیستی به یورش به استودیه‌های کانال‌های تلویزیونی، تهدید خبرنگاران و تسلط بر پخش اخبار متوسل شوند، کاری که در دادگاه‌ها و میدان عمومی انجام می‌دهند. او می‌گوید این تهدیدها تخیلی نیستند، بلکه به‌تدریج از طریق کمپین‌های تحریک، بسیج و هدف قرار دادن خبرنگاران و مخالفان در واقعیت تجسم می‌یابد. اولمرت در این باره به شخصیت‌های غیرحرفه‌ای اشاره کرد که بر پخش اخبار از کانال‌های پریزاید کنترل دارند و نیز به عملکرد ارتش رژیم صهیونیستی اشاره کرد که به ظن او زمانی «اخلاق‌تر(ی)» ارتش در جهان» محسوب می‌شد، اما اخیراً در کرانه باختری و غزه خشونت‌های جدی علیه فلسطینی‌ها مرتکب شده‌اند. همچنین اولمرت از سکوت نهادهای امنیتی و ناکامی پلیس در جلوگیری از اقدامات خشونت‌آمیز شهرکنشینان صهیونیست علیه فلسطینی‌ها انتقاد کرد و در پایان یادداشت خود نسبت به وقوع جنگ داخلی ویرانگر، در صورت عدم اتخاذ اقدامات تعیین‌کننده هشدار داد.

گفت‌وگوی وزرای خارجه ارمنستان و آذربایجان

وزارت خارجه ارمنستان در بیانیه‌ای از دیدار «آارات میرزویان» وزیر خارجه این کشور و «جیحون بایراموف» همتای آذربایجانی‌اش در روز شنبه (دبروز) در آنتالیا در حاشیه نشست «جمعیم دیپلماسی آنتالیا» خبر داد. در این بیانیه که در کانال تلگرافی وزارت خارجه ارمنستان منتشر شده، آمده است: طرفین درباره وضعیت فعلی روند صلح پس از نهایی‌سازی متن توافق درباره «ایجاد روابط صلح‌آمیز و بین‌دولتی جمهوری ارمنستان و جمهوری آذربایجان» گفت‌وگو کردند. وزرای خارجه طرفین بر آمادگی خود برای ادامه گفت‌وگوها تأکید کردند. الهام علی‌اف، رئیس‌جمهور آذربایجان ۲۰ فروردین (۹ آوریل) درباره روابط با ایران گفت: نمی‌توانیم تصور کنیم که فورا با ارمنستان دوست شویم برای همین آماده‌ایم تا گام‌های کوچکی را در راستای اعتماد با ارمنستان برداریم. وزرای خارجه جمهوری آذربایجان و ارمنستان همچنین اعلام کردند در ۱۳ مارس ۲۰۲۵ بر سر متن توافقنامه صلح به توافق رسیده‌اند. با این حال باکو تأکید می‌کند برای امضای این توافق باید قانون اساسی ارمنستان تغییر کند و درخواست مشترک سازمان امنیت و همکاری اروپا برای پایان دادن به گروه مینسک انجام شود. همچنین موضوعاتی مانند گشایش کریدور زنگزور، بازگشت آذربایجانی‌های که وادار به کوچ اجباری شده بودند و پرداخت غرامت توسط ارمنستان برای جنایات دوران قبل در دستور کار قرار دارد. از سوی دیگر همکاری‌های نظامی ارمنستان با کشورهای اروپایی از جمله با فرانسه و نوسازی تسلیحاتی ارتش آن نیز در روابط ۲ کشور محل بحث است.

تظاهرات تونس‌ها

علیه آمریکا و اسرائیل

تونسی‌ها در روز جرم‌انگاری عادی‌سازی روابط با رژیم صهیونیستی، اخراج سفیر آمریکا از خاک کشورشان را خواستار شدند. در روزهای اخیر صدها تونس‌ی در پایتخت و سایر شهرهای این کشور تظاهرات کرده و جرم‌انگاری عادی‌سازی روابط با رژیم اشغالگر صهیونیستی و اخراج سفیر آمریکا از خاک کشورشان را خواستار شدند. مراکز هماهنگی اقدام مشترک برای فلسطین، راهپیمایی بزرگی را با عنوان «روز جرم‌انگاری عادی‌سازی در تونس» ترتیب داد، این راهپیمایی از میدان «باب الخضر» در پایتخت این کشور آغاز شد و در ادامه شش‌رکت‌کنندگان در این راهپیمایی مقابل ساختمان پارلمان تونس در منطقه «باردو» تجمع اعتراضی کردند.

به نوشته روزنامه فران منطقه‌ای «القدس العربی»، همزمان بااین راهپیمایی، تظاهرات‌های مشابهی در دیگر شهرهای تونس از جمله «قفصه»، «قاسین» و «عتلون» برگزار شد. معترضان با درن شعارهایی، جرم‌انگاری عادی‌سازی روابط با رژیم اشغالگر صهیونیستی، اخراج سفیر آمریکا از تونس، توقف همکاری‌های نظامی و امنیتی با این کشور و نیز تحریم شرکت‌های تجاری را که از رژیم صهیونیستی حمایت می‌کنند، خواستار شدند.